

Dysfagi (spise-/svelgevansker)

Tilrettelegging for konsistenstilpasset kost

*Norsk Selskap for Klinisk Ernæring (NSKE)
Fagseminar og årsmøte
Ingeniørenes hus, Oslo
20. Januar 2011*

*Maribeth Caya Rivelrud
Logoped MNLL / M.S, CCC-SLP*

Sunnaas sykehus HF

Dysfagi (spise-/svelgevansker)

Årsaker/ sykdomstilstander

Innføring om utredning og
diagnostisering av dysfagi

Vfs kasus eksempler på behov for
tilrettelegging for kost

Spising vs svelging

Spising omfatter overføring av mat/drikke til munnhulen og forberedelse av mat/drikke i munnhulen før svelging.

Svelging omfatter transport av mat og drikke fra munnen til svelget (farynks) forbi strupehodet (larynks) til spiserøret (øsofagus) og videre til magesekken.

Hva er normal svelging?

Svelging er en dynamisk og kompleks fysiologisk funksjon.

Vi trenger både sensorisk og motorisk informasjon for å svelge.

Nevrologisk kontroll

- Ansiktet, munnen, nesen, svelget, strupehodet og respirasjon har hovedinnervasjon fra hjernenervene V, VI, IX, X, og XII.
- Hjernestammen, hovedsakelig medulla oblongata, spiller en vesentlig rolle i svelging og respirasjon

Årsaker /sykdomstilstander - dysfagi hos barn

- Nevrologisk
- Respirasjonsvansker
- Hjertefeil
- Kraniofaciale
- Failure to thrive (mistrivselstilstand)
- Gastrointestinale vansker

Årsaker /sykdomstilstander - dysfagi hos ungdom og voksne

Hjerneslag

Traumatisk hodeskade

Hjernesvulst

Progriierende sykdomer (PS, ALS, MS)

Kreft i munn/svelg

Cerebral parese

Demens, aldring

Symptomer/tegn på dysfagi

- Hosting, kvelning, brekning og/eller oppkast under eller etter måltider
- Nekter nye konsistenser
- Irritabilitet under og/eller etter måltider
- Lang måltider (>30min)
- Sikling, vansker å svelge spytt
- Økt surkle lyder, forandring av pustemønster under eller etter måltider

Symptomer/tegn (forts.)

- Hyppig øvre luftveisinfeksjoner eller kronisk pustevansker; tidligere pneumoni (lungebetennelse)
- Nevro-motoriske vansker
- Anatomiske feil i munnen, strupehodet, svelget eller spiserøret
- Tracheostomi og/eller respirator avhengig
- Hjertefeil og vansker m/ernæring per os

Kartlegging av dysfagi

Det er to hovedeler innen undersøkelse for dysfagi:

1. Klinisk -

- sykehistorie/anamnese
- pasient/pårørende intervju
- ansikts-/munnmotorisk undersøkelse
- spiseobservasjon

Kartlegging av dysfagi (forts)

2. Tilleggsundersøkelser - f.eks.

- videofluoroscopi us. orofaryngeal svelgefunksjon
- fiberoptisk endoskopisk evaluering av svelging (FEES)
- ØNH
- Ø+V+D
- 24 timers pH-måling

Faser av svelging

Pre-oral fase

Oral fase

Faryngeal fase

Øsofageal fase

Behandling / tiltak

- **Kompensatorisk**

- Forandring i hode- og/eller sittestilling
- Manøver
- Forandring av mat- og/eller drikkekonsistens, mengde eller smak

- **Rehabiliterende**

- Stimulerende teknikker
- Øvelser

Tilrettelegging for konsistenstilpasset kost

Justere mengde per munnfull

Forandre på smak

Forandring av mat-/drikke konsistens

Nivåinndeling av kost

Tyntflytende:

- vann, juice, **melk**, kaffe, te, isbiter, is, gelé

Tyktflytende:

- kefir, kulturmilk, melkshake, fruktsmoothie
- tyntflytende med fortykningsmiddel

Nivåinndeling av kost (forts.)

Moset mat /geleringskost

- Maten moses i hurtigmikser, slik at den får konsistens som en tykk, glatt mos.

Kvernet mat

- Maten kvernes i hurtigmikser, slik at konsistensen blir noe ujevn, som i havregrøt.

Lett-tyggelig mat

- Fiskeboller, kokte poteter/grønnsaker, brød uten skorpe o.l.

Normal kost

- Vanlig kost som krever god funksjon og bevegelighet i leppe, kjeve, kinn og tunge.

TAKK FOR I DAG!

maribeth.rivelsrud@sunnaas.no

Sunnaas sykehus HF